

SVĚPRÁVNOST

základní informace

Co je svěprávnost?

Svěprávnost je způsobilost právně jednat. Zaručuje každému člověku právo rozhodovat o svém životě. V České republice je svěprávnost zakotvena v občanském zákoníku z roku 2014.

Proč stojí za to se svěprávností zabývat?

Právní jednání není pouze jednání u soudu nebo na úřadě, člověk právně jedná i v běžných záležitostech souvisejících s bydlením, zaměstnáním, hospodařením s penězi, uzavíráním smluv apod. Důležité je, že každému právnímu jednání předchází rozhodnutí člověka, podle kterého poté jedná.

V životě nejen člověka s PAS mohou nastat situace, ve kterých je jeho schopnost se rozhodovat nějakým způsobem omezená a potřebuje tak pomoc druhého člověka. Taková pomoc většinou spočívá v podpoře v jeho rozhodnutí – třeba formulovat přání, vyhodnotit rizika, obecně porozumět důsledkům –, nebo v převzetí kontroly nad rozhodnutím – druhý člověk to rozhodne a vyřídí za něj. Odborně se těmto způsobům pomoci říká podporované rozhodování a náhradní rozhodování.

Když přemýšlíme o tom, jak v tomto smyslu člověku s rozhodováním pomoci a jak chránit jeho právní jednání, v podstatě se pohybujeme mezi dvěma hodnotami – bezpečí a svoboda. Tyto hodnoty jsou z velké části protichůdné, protože když se snažíme někoho co nejvíce zabezpečit, většinou to vede k omezení jeho svobody. Pokud se naopak snažíme někomu dopřát co největší volnost, může se snáze dostat do potíží. Bezpečí a svoboda jsou tedy na jakési pomyslné váze – když přidám jednomu, většinou tím zákonitě ubírám druhému.

Otázky pomoci při rozhodování a ochrany právního jednání tak nejsou pouze technickou záležitostí. Naopak s sebou nesou silný etický náboj a neměly by tak být brány na lehkou váhu.

Jaké existují možnosti ochrany právního jednání?

Kromě známého omezení svěprávnosti (v minulosti zbavení svěprávnosti, později způsobilosti k právním úkonům) definuje občanský zákoník ještě další 3 možnosti, jak podpořit a ochránit druhého člověka, když právně jedná:

1 Smlouva o nápomoci

Řídí se striktně principem podporovaného rozhodování. Ve smlouvě se ustanoví podporovaný a podpůrce/podpůrci a podmínky podpory. Podporovaný jedná vždy osobně buď sám po poradě s podpůrcem, nebo s jeho přímou podporou. Podpůrce může rozporovat platnost jednání, pokud je přesvědčen, že podporovanému škodí.

2 Zastoupení členem domácnosti

Jedná se v podstatě o časově neomezenou generální plnou moc, která je posvěcena soudem. Zástupcem může být potomek, předek, sourozenec, partner, nebo osoba žijící se zastoupeným aspoň 3 roky. Zástupce může vyřizovat za zastoupeného všechny tzv. obvyklé záležitosti, tedy ty, které jsou obvyklé v kontextu jeho života.

3 Opatrovnictví bez omezení svěprávnosti

Opatrovník může být kdokoli, koho určí soud, včetně veřejného opatrovníka. Ten může jednat za opatrovance i mimo tzv. obvyklé záležitosti. Opatrovanec ale zároveň může právně jednat bez omezení i bez opatrovníka.

4 Opatrovnictví s omezením svěprávnosti

K omezení svěprávnosti se přistupuje pouze v krajním případě, kdy je to v zájmu posuzovaného člověka, hrozí mu závažná újma a zároveň k ochraně nestačí žádné z mírnějších opatření. Právní jednání neschválené opatrovníkem je neplatné vždy v soudem konkrétně vymezených oblastech a pouze v případě, že není v jeho zájmu.

O platnosti všech těchto opatření rozhoduje místně příslušný soud, pokud někdo z účastníků podá návrh či podnět k ustanovení, nebo zrušení.

Jak vyvážit bezpečí a svobodu?

Nabízí se otázka, jaká možnost ochrany je nejlepší. Na to se nedá jednoduše odpovědět, protože každý člověk má specifické potřeby a těmi je vždy potřeba se řídit. K zodpovědnému rozhodnutí nám může pomoci, když si upřímně odpovíme „ANO“ na následující otázky:

1. Mám o svéprávnosti dost informací?
2. Dělán to opravdu v zájmu svého blízkého?
3. Posoudil jsem, jestli má zkušenost ohrožení?
4. Posoudil jsem, jestli mu hrozí závažná újma?
5. Vysvětlil jsem mu svůj záměr?
6. Poradil jsem se s někým dalším?

KDE SE DOZVÍM VÍCE INFORMACÍ?

VIDEO: [Pořad České televize Klíč na téma svéprávnost](#)

PŘÍRUČKY:

- [Podpora, ochrana a svéprávnost lidí s mentálním postižením podle NOZ - Pro ty, kteří pečují](#)
- [Knihovna Quip](#)

KONTAKTY:

- [Poradna NAUTIS](#)
 - poradna@nautis.cz, +420 778 402 641
- [Poradna Quip](#)
 - poradna.quip@rytmus.org, +420 602 778 065

Zdroje:

- *Občanský zákoník České republiky. Praha: Parlament České republiky, 2012, 89/2012 Sb.*
- *Podpora, ochrana a svéprávnost lidí s mentálním postižením podle nového občanského zákoníku: Pro ty, kteří pečují [online]. 2. rev. vydání. Praha: SPMP, 2017 [cit. 2020-05-06]. ISBN 978-80-88178-05-7. Dostupné z: http://www.spmpr.cz/wp-content/uploads/delightful-downloads/2018/01/brozura_svepravnost_2017.pdf*

NAUTIS